

Ur Vifolka härads dombok

---

*Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén*

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna

---

s 429, **1631 den 28 januari**, laga ting hölls vid Liunga i Vifolka härad, närvarandes befallningsmannen välaktat Per Joensson i Berga, och menige allmoge.

Nämnden

Lasse i Sörby	Anders Olsson i Skonebergh
Byrge i Klemmetztorp	Nils i Wastorp
Jöns Nilson i Möreby	Joen i Fall
Joen i Sya	Anders i Rustorp
Per i Haddebo	Måns i Ålesta
Harall i Karleby	Håkan Bengtss. i Karleby

s 429 [delvis kompletterat med renovation]

Anders i Wägestorp som haver fäst en sexmannaed att han icke haver tagit den rågen som är bortkommen i Trampellebo, gjorde ed för sig och sin hustru efter han intet mer sällskap hade med efter.ne lagmän N. Nils i Slätmon, Anders Hakansson ibidem, Jöns i Folkebo, Per i Spellingetompta och Nils i Ååkeboo, och gjorde sig därför fri.

s 430

Samma dag ställdes för rätta en korpral under ädel och välb. Isack Hindersons kompani benämnd Anders Larsson i Sperringe i Westerlösa socken, vilken haver sin äkta hustru, och haver avträtt ifrån sin äkta säng och lägrat en knektänka som bor där straxt hos honom i en backstuga, benämnd Anna Håkansdotter, och rått henne med barn så att hon är så när framgången med barnet att hon intet fördristade sig att komma hit till häradstinget, utan både be.te Anders Larsson och Anna Håkansdotter hava detta godvilligen tillförende jämväl nu och vid tinget bekänna sig därutinnan vara skyldiga. Därför efter saken är uppenbar och bekänd bliver deras dom avsagder båda efter guds lag och Sveriges rikets stadgar att både horkarlen och horkonan skola mista livet. Dock limitation och benådningen står hos H.K.M.t och i H.K.M.tz frånvaro hos den konungsliga hovrätten och hans hustru beder för honom.

s 431

En knektänka benämnd Ingre Jönsdott.r i Espetorpet ställdes och för rätta, vilken haver låtit sig lägra av en gift knekt be.t Lasse Jönsson som är kommen ifrån Västergötland, vilken haver rått henne med barn, det hon och hade på armen här för rätten. Dock är samma knekt straxt (detta blev uppenbart) rymder sin kos, och ingen vet vart han är vägen tagen, varför efter saken således var uppenbar och bekänd dömdes be.te horkona ifrån livet, efter guds lag och Sveriges rikets stadgar, och om be.te horkarl Lasse Jönsson kan anträffas och fångslas bliver han under samma dom, dock limitation.

s 431-432

Per Swensson i Kyrkesätter i Möleby socken haver huggit Jöns i Hablarph ett köttssår i benet när de drogo ifrån vårfrudags marken i Skieninge, tingfördes och blev sakfällt efter det 10 Cap.tt i SårsmålBalken med vilja, att han skall böta för samma köttssår 6 mkr, och målsägaren haver förlit sig med Per Swensson därför han efter 17 Cap i TingmålBalken haver förlit sin rätt.

s 432-433

Per i Walzsätter i WesterHargh socken kärade sig till Per Gunnarsson i Berga att han haver med två andra knektar Bryniell i Öjebro och Per Månsson ib.d kommit till honom och pantat av hon.m för en bastuga belöp sig nio mark penningar, han var dem skyldig bliven för trettio år sedan. Därför de hava tagit ifrån honom en tröja, en lärtsskjorta och ett par skor. Och besvärar sig be.te Per i Walzsätter att han icke i rättan tid haver tagit sin betalning utan nu utan laga dom och någon konungens ämbetsmans befallning utpantat och utmätit mer än han var skyldig. Därför befalldes Per Gunnarsson efter 29 Cap i tingmåle Balken och 40 i Edzöre Balk.n att böta 40 mkr och efter han intet haver att böta med skall han straffas med torn och häktelse. B.te Per är strax sedan utdragen med knektarna, hans hustru går och tigger.

[här kan noteras att mer är inte medtaget i renovationerna, men väl i originaldomboken som följer]
s 433

Anders Botuedsson uppbyder Spellingetomta två halva skattegårdar belägna i Västra Hargs socken, tredje gången.

s 433

Tyres i Möreby uppbyder sin gård, be.te Möreby andra gången.

s 433

Häradsfogden Per Joensson uppbyder Kolsarp skattegård som kommer välaktat Jakop Larson till, första gången, efter på samma gård restera till kronan tre års ränta.

s 433-434

Efter.ne besvärade sig att deras kronohemman är för högt skattlagda, och kunna inte bli behållna med mindre de bli av höga överheten förmedlade:

- Ramshult står för ett trefjärdedels hemman, om det skall bli behållet gör det intet skäl mer än för ett halvt hem.

- Dekekroken 1/4 hemman om det skall bli behållet måste det läggas för 1/8 hemman.

Brinck i Tolsta socken 1/2 hemman. Om det skall bli behållet måste det förmedlas att det bliver 1/4 hemman.

s 435, **1631 den 18 mars**, hölls laga ting vid Liunga i Vifolka härad. Närvarandes befallningsmannen v.t Per Joensson i Berga, häradsnämnd och gemene allmoge.

Nämnden såsom nästa tinget tillförende

s 435-437

Samma dag kom för rätta h Segre Pedersdotter i Nederlösa i Normmelösa socken och klagade efter sin man Swen Ersson som är dräpen och ihjälslagen av hennes egen systeman Per Nilsson i Östanbeck, vilket haver sig tilldragit uti Normlösa Prestegardh, att de med flera nästan alla socknebönderna voro där och hjälpte [hulpe] kyrkoherden köra hem sin ”årsuedh] och kyrkoherden om aftonen gav samma sina bönder öl och mat, och gjorde dem kalas [kallas i original, kalladtz i renovation]. När de nu blevo druckna vittnar Nils i Skoneberga med sin ed å bok, huruledes deras träta begyntes inne i stugan, att Suen Ersson som dräpen blev gick ifrån det bordet han satt först vid och kom till det bordet Nils satt och sade ”Jagh gitter inte sittia hoss det bord en tiuf sitter” och sade ytterligare till Nils du skall se på stan skall jag slå en tjuv på mun, och haver det varit långlig avund dem emellan att Pers broder en benämnd Jöns i Nederlösa haver tillförende stulit ifrån Sven vilken Jöns nu är död. Dock voro den oeninghet några resor förlikte. Sedan när be.te Nils i Skoneberga samt Bengt Ingeuelsson och Hakan Persson i Nederlösa (vilka och gjorde ed att de skulle vittna rätt) hörde att Sven vidsade Per som förb.t är förmante de honom att han därmed skulle avstå, vilket han och utlovade och gick sedan bort och tog sin yxa, handskar och vantar och steg ut ut på gården. Därmed sade sig vilja resa hem, emellertid något därefter gick Per Nilsson ut och det var kvällskymmet, och mäkta mörkt, och frågade sin pojke efter ena gissel eller piska. Då hörde Sven Ersson som stod på gården, Pers tal och ljud, sade han Vem

äst du är det du Per Nilsson i Östanbech, svarade Per Ja. Sade Sven nu skall du få 1000 djävlar och då tog Per till sin kniv och slog till Sven och hade stuckit honom tre sting, ett mitt i halsgropen, det andra straxt vid axleögat och det tredje i vänstra armen, och Bengt Ingeualsson bekänner (somj då kom ut) att Sven hade ändå sin yxa på armen samt handskar och vantar på båda händer och segnade omkull där straxt utanför farstugukvisten på en snödriva, och levde icke längre därefter mer än vid pass 1 ½ timme. Och straxt blev dråparen fången å färsker gärning. Därför häradsnämnd efter guds lag och 2 Capit i DråpM.z Balken icke kunde fria dråparens liv, och be.te dråpare efter den konungslige hovrätts resolution justifierat.

s 437-439

Samma dag kom och för rätta en änka benämnd h. Gunnill i Söderby i Söderby kyrkoby, och klagade på en tjuv be.d Lasse Suensson i Gislarp, som fjorton dagar före jul haver stulit ett par oxar ifrån henne, och bekänner be.te Lasse Svensson att Jöns Persson i Helgöo och han voro båda rådet och samsatte sig när de voro i Söderköpings stad och tröskade till spans att de skulle gå till Söderby och stjäla där en ko och en kviga ifrån en nämndeman be.te Lasse i Söderby. När de kommo på vägen berättar denne Lasse Svensson, sade Jöns till honom vi wele intet taga kon eller kvigan, utan vi wele taga ett par oxar ifrån änkan i Söderby och när de kommo dit togo de samma oxar på marken borta i en hage, och det var om aftonen emot skymningen, och Lasse bekänner att han körde oxarna och Jöns red efter och när de kommo fram emot Gisslarp steg Jöns av hästen och band honom straxt vid vägen och kort därefter begynte elden brinna uti be.te Gisslarp så att elden steg upp i vädret. Därför frågades Lasse om Jöns när han "hinde" honom, bekände för honom att han stack elden på gården, svarade han ch sade det är icke annat än fårewijs de brinna. Dock efter Lasse bekänner att Jöns hade i sitt tröjskiot en lunta, stål och flinta. Därmed kan ske att han slog eld, och stack på torpet och intet vidare ville bekänna. Därför befalldes länsmannen Her Per i Tolsta och herr Joen i Normmelösa, vilka gjorde "äfftråd" ifrån rätten med samma tjuv och bekände han sedan för dem, att Jöns stack elden på torpet, vilket uppskjutes till vidare ransakning. Anlangade denne Lasse så haver han stulit tillförande och därför tingfördes vid Giöstrings h.tz ting och därför bött, och nu för tjuveri han haver stulit oxarna, vilka båda han och Jöns hava stulit, kört till Söderköping och dem sålt till en borgare benämnd Suen Ambiorsson för peng. 30 d.

Är han dömd efter andra Capit i tiuffiebalken för gårtjuvnad ifrån livet, och är välb. Jöns Kurcks landbo och ger sin hustru fri att hon intet haver vist därav ej heller nött och tärt med honom.

s 440

Per Håkansson i Bergh i Tolsta socken ställdes för rätta, vilken haver haft sin äkta hustru och lägrat en knekthustru be.te Inger Jonsdotter i Nackeboa, som bekänner att det skedde vid Bortolomeij tid nästförliden, och hon är havande med hans barn, därtill de båda intet neka och hennes man het Seffre [Sigfridh enl renovationen] Larsson och var nu i höstas ett år sedan i Pryssen, såsom Per Ersson en av be.te Seffredz befäl berättade, och var då mycket sjuk. Därför, efter nu ingen vet antingen han är levandes eller döder kunde här ingen dom fällas, utan gjordes uppskov till vidare ransakning å nästa ting och båda ställdes i löfte.

s 440

Anders i Hemelzby och Ingell i Fiesta voro för rätta om sin gamla sak och blev ännu uppskjutet till nästa ting efter deras vittnesskrifter ännu intet kunna gillas, däröfr de skola skriva sig bättre bevis.

s 441

Matz Olsson i Fiesta kärke åter till sin granne Ingell som haver fjärde tinget tillförande i lagläsarens Anders Swenssons tid häst en 6mannaed och påstår Mats Olsson äntligen att Ingel skall gå ed för det korn han är beskyllt för, att hava avhänt ifrån honom utur hans lada såsom några av hans grannar N. Anders Matzson i Torppa, Måns Larsson i Fiesta, Oluff i Himmelzby, Nils Joensson i Fiesta, hava synt vara burit ifrån Mats Olssons lada och till Ingels gårdsgrund. Och tillbjöds honom ännu gå be.te ed och fria sig om han kunde, och fick inga lagmän, därför sköts detta till häradsnämnde att de efter det 7 Capit i tiuffiebalken antingen skulle värja eller fälla honom. Och efter de icke kunde värja hölltes han efter be.te Capit till saken, att böta 40 mkr och giva målsägaren sitt igen. Emot vilken dom be.te Ingel insatte sina vadpenningar 3 mkr under lagmansdom.

s 443, **1631 den 12 juni**, hölls laga ting vid Liunga i Vifolka härad, närvarande häradsfogden w.tt Per Joensson i Bärge, häradsnämnd och gemene allmoge.

Nämnden

Lasse i Soderby

Per i Ekebergh

Joen i Sya

Per i Haddebo

Håkan i Karleby

Harell ibidem

Nilss i Wastorp

Joen i Fall

Anders i Rustorp

Carll i Forssa

Mans i Ålesta

Joen i sperringe

s 443-444 [detta mål ej i renovation – noteras i originalet "NB" i kanten]

Ställdes för rätta Per Joensson i Höllia i Skrukeby socken i Göstrings hd, och anklagades av h. Gunill i Söderby, att han haver uttagit sin son Jöns Persson av järnen eller repen [svagt fische] han var bunden med, och bekänner h Gunnelses son att den tjuven Lasse Swänsson löste det första repet av Jöns och sedan gick be.te h Gunnelz son i granngården och skulle läne sig en järnstång och läsa eller spänna på honom. Då kom hans fader bemalte Per i Höllie och böödh [bjöd] hans moder först 12 dall.r, där till h. Gunnell svarade det är litet. Sedan böd han henne 2 dall.r än 2 d.r att det blev sexton daler. Mer sade han sig intet vilja giva, och sedan hade sin son Jöns Persson med sig därifrån och blev av nämnden av sagt att Per Joenson skall skaffa sin son igen innan nästa ting, eller svara hans sak för det han haver stulit yxan och tänt elden på torpet.

s 444-445

Anders i Himmelsby och Ingell i Fiestadh kommo för rätta och framhade den pigan Ingeborgh Larsdotter som tjänar herr Anders i Husby [Husaby i renovationen] som de där beskyllde för hava mördat och beviste att det var sanfärdeligen samma piga. Och efter konan Ramborg som haver kommit dem i rykte icke var tillstädes blev Nils Joenson i Fiesta hennes löftesman pålagt att han skall skaffa henne tillstädes eller svara hennes sak.

s 445

Hejderidaren Nils Bengtsson klagade uppå Oluff Suensson i Västerlösa att han haver bränt en sved, och är elden emot hans vilja sluppen löst och av våda (som synner_mera? ___ade brände 3 st ekar. Därför av nämnden avsades att han skall böta 40 mkr.

s 445

Lasse Månsson i Häresta fäste en sexmannaed att han eller hans folk icke haver låtit bränna några ekar i ett fall, som han haver inhägnat.

s 446

Nilss Suensson i Aspegården vid Öjebro blev sakfälld för en ek han haver huggit och var en rå gren uppå att böta 13 mkr.

s 446

Måns Håkansson i Wägestorp gavs dilation till nästa ting att fly sig lagmän och gå ed för 3 sp. råg han är beskylld för hava stulit av kronans säd.

s 447, **1631 den 27 oktober**, hölls laga ting vid Liunga i Vifolka härad, närvarande underlagman w.tt Hindrick Isackson: den konungzliga krigzretz Fiscal w.tt Nils Månson Beckius, häradsfogden Per Joensson, häradsnämnd som nästa tinget tillförende förmält och gemene allmoge.

s 447

Ställdes åter för rätta Nils Joensson i Fiesta som haver gått i löfte för den konan Ramborgh som haver utkommit det talet på Anders i Himmelsby och Ingell i Fiestad, att de skulle hava mördad den pigan som nu nästa tinget var här tillstädes. Däruppå be.te Nils Joensson hade förskaffat sig herr Börjes sedel på löfte hammar? att be.ta kona ligger där sjuk och kunde intet komma tillstädes. Därför uppsköts detta till nästa ting.

s 448

Per Joensson i Höllia tilltaltes för sin son Jöns Persson som haver varit med att stjäla ett par oxar ifrån h. Gunell i Söderby, och stuckit elden på ett torp. Uppsattes ännu till nästa ting, om han därtill kan förskaffas igen av landsgevaldiger, som han därutinnan haver lovat göra sin flit.

s 448

En gammal kvinna benämnd Elin på Hallen beskyllde Tynnes (Tönis) Matzon i Möleby att han haver slagit henne tre blånader. Därtill be.te Tynnes intet nekar, orsaken haver varit att han fann hennes ko inuti sitt sädesgårde. Därför han sakfältes efter d4et 10 Capit i Sårmåle att böta 3 mkr för var blånad.

s 448

Swen i Möreby som var lagligen stämder skall böta för svarslost penningar 3 mkr.

s 449-452?

Dom om en ryttare Swän Jönsson

Samma dag kom för rätta en tysk hustru benämnd Katarina Jörgensdotter vilken en ryttare benämnd Suen Jönsson [står Jonsson här] i Miäleui i Hogsta socken var prästvigd vid uti Ryskland och sedan hade infört med sig över sjön hit in i landet till Norrköping och sedan därifrån och hit på denna sidan om Linköping. Där skildes han ifrån henne i skogen och red en annan väg hem till sin fader Jöns i Miäleui. Tre dagar därefter kom likväl be.te Katarina efter honom till Jöns i Miäleui och frågade efter be.te Swen Jönsson, och då bekänner fadern be.te Jöns att han först blev henne värst? och gick till sin son och frågade honom om det var hans hustru, den tyska kvinnan där var ute på gården. Därtill han nekade och sade att hon hade följt en soldat hit in i landet och nu kommer hon åter efter mig. Då bad fadern henne gå in i stugan att hans hustru måtte giva henne mat, ty hon höll på att baka bröd. Och bekänner Katarina att hon inte var där mer än en halv stund, och då förnam att han var bliven henne ond och fiendlig och ville skaffa henne därifrån. Gick så straxt hit tillbaka igen till Wimborne spångh, där satte de sig uppå en backe något litet ifrån ån och detta var något litet efter middag, där var de till pass vid aftonstid, stundom sutto de och stundom låg han i hennes knä och hon "Löpkade" honom som Lasse i Wimborne vittnade. Därefter steg be.te Suen Jonsson upp och tog henne med sig och gingo med till ett Quarnetorp som ligger ett litet stycke vid pass tu stenkast ifrån spången och begärde av mjölnarehustrun dricka. Det hon dem och gav och gingo sedan ned utmed ån, så när ned till Öjebro. Omsider vände han åter om igen och gick åter upp till Wimborne spång igen, och satte sig på backen, och hon frågade honom vart de skulle gå till sängen och bliva över natten. Då svarade han henne där uppå andra sidan om ån i den mjölnaregården. Sedan tog han henne med sig och gick ut på spången, dit som starkaste strömmen var, där stannade han och fattade med sin ena hand bägge hennes händer bak på hennes rygg, och med den andra handen tog henne i nacken och "större henne offuen för spången" i starkaste strömmen, och tog sin kos. Dock Gud halv henne att hennes tvenne fine klädeskjortlar hon hade uppå sig höllo henne uppe att hon flöt på vattnet och bad honom för guds skull hjälpa sig och han lopp sin kos och strömmen förde henne ned uppå ett gammalt stenkast där repade hon sig uppå be.te stenkast och detta skedde i skymningen. Vid det hon nu så ropade kom den torparehustrun som bodde i kvarnetorpet ut med sin piga och finge se att hon satt på stenkaret och jämrade sig. Ville pigan giva sig i strömmen genast ut till henne, och hjälpa henne i land, det hennes matmoder förvägrade henne, ty det var mycket strömaktigt och djupt. Bad fördenskull pigan löpa upp till Lasse i Wimborne byen, och bedja honom att han ville komma och hjälpa henne den tyska kvinnan i land. Det han och straxt gjorde, vadandes i strömmen där han var grundast att upp emot strömmen till dess han kom till henne och fogade henne sammaleds tillbaka i land igen. Där blev hon över natten i mjölnarestugan, och torkade sina kläder. Men han rymde till skogs. Och nu bekänner att han av ond uppsåt och den andas ingivelse störde be.te sin äkta hustru i strömmen, på det han ville bliva av med henne och förgören. Varför är rättens sentens och i mening att de efter guds och en god Samuel Lag

be.te Swen Jönsson för en sådan slem och grov gärning ej kunna fria hans liv, helst medan han ett sådant mordiskt hjärta och uppsåt samt tyrannisk styrka på sin äkta hustru kött och blod bedrivit och i verket ställt haver. Dock remitteras denna sak uti underdånigz.t till den lovlige konungzlige hovrätt som härutinnan haver högre och större förstånd vad de goda herrar i detta fall tänkas göra och vidare sig på förklara. *Till viss__ att detta således ransakat och dömt är tryckes här härads signet under actum.*

s 452

Bef.mannen välaktat Per Joensson bekänner för rätta att han kom sent upp en afton itll änkan i Torpa i Normlösa socken, där fann han Nilss i Mölarp, som är en gift karl inneliggandes alena med en ryttarehustru be.d h Anna ”OlaP” Brunneby [i renovationen står bara h Anna i Brunneby] i en liten stuga som stog ned på gården och hade låst dörren igen om sig och när han kom där in språng han upp i byxorna och hon låg kvar i sårken. Desse voro med Per Joensson och sågo detta, Erick i Gotelösa, Lasse i Hydinge, Nils Joensson i Kyrketorp.

s 453-454

Jöns i Nygååll i Möleby socken den ädle och välb.ne herr Giösta Leonhuffudz landbo tillkärade Befallningsmannen Per Joensson, att han skall hava skällt hans herre ikvädingsord därtill bemälte Per Joensson hårt nekar, och inlade sina besvärspunkter i rätten skriftligen att han var förorsakad att låta fångsla samma bonde, att han icke fick ut av honom kvarnetullen. Och gjorde Lasse i Hydinge och Lasse i Bötesta ed å bok att Per Joensson intet slog honom något munslag eller eljest (som han honom beskyller) utan allenast tog honom om näsan och sade jag förundrar att din herre sätter uppå sin jord sådana Prackare. En tjuv bodde där tillförende, och du är föga bättre. Detta tal vittnade både länsmannen och fjärdingsmannen och stadfäste de det med ed å bok, som förmält är. Uppå vilken ransakning och vittnade Per Joensson gavs häradsbevis under härads signet. Däremot Jöns i Nygååll insatte sina vedpenningar tre marker under lagmansdom.

s 454

Att detta således är ransakat skärskådat och dömt trycker jag mitt samt härads signet här under med min egen hand och namn:

Hans [sigill] Olufsson [sigill]

Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna

---